

tur omnium oculi et animi; qui quod legunt prædictum, intuentur impletum. Quam certe manifestam omnibus veritatem solus iste stupenda, et prorsus Judaica cæcitate, aut non videns, aut invidens adimpletam, simul nescio qua arte diabolica persuasit populo stulto et insipienti, de re manifesta nec suis credere oculis: fefellisse priores, errare posteros: totum mundum etiam post effusum Christi sanguinem perditum iri: et ad solos, quos decipit, totas miserationum Dei divitias, et universitatis gratiam pervenisse. Et nunc hujus rei gratia, licet in multa corporis infirmitate, iter arripui ad has partes (645), quas potissimum singularis ferus **238** depascitur, dum non est qui resistat, neque qui salvum faciat, Quippe de tota Francia pro simili effugatus malitia, has solas sibi invenit expositas; in quibus fiducialiter sub tuo dominatu in gregem Christi toto farore bacchatur, quod tuone honori congruat, princeps illustris, ipse judicatus. Nec mirum tamen, si serpens ille callidus decepit te, quippe speciem pietatis habens, cujus virtutem penitus abnegavit.

3. Sed nunc audi quis ille sit. Homo apostata est: qui relicto religionis habitu (nam monachus exstitit [646]), ad spurcitas carnis et sæculi, tanquam canis ad suum vomitum, est reversus. Præ confusione autem habitare inter cognatos et notos non sustinens, vel potius non permissus ob magnitudinem criminis, succinxit lumbos suos, et iter qua nesciebat, arripuit, factus gyrovagus et profugus super terram. Cumque mendicare cœpisset, posuit in sumptu Evangelium (nam literatus erat), et venale distrahens verbum Dei, evangelizabat ut manducaret. Si quid supra victum elicere poterat a simplicioribus populi, vel ab aliqua matronarum, id ludendo aleis, aut certe in usus turpiores turpiter effundebat. Frequenter si quidem post diurnum populi plausum, nocte insecuta cum meretricibus inventus est prædicator insignis, et interdum etiam cum conjugatis. Inquire, si placet, vir nobilis, quomodo de Lausana civitate exierit; quomodo de Cenomannis; quomodo de Pictavi; quomodo de Burdegali: nec patet ei uspiam reversionis aditus, utpote qui fœda post se ubique reliquerit vestigia. Tu de tali arbore tandem bonos sperabas fructus? Terræ profecto in qua est, fecit fetere odorem in universa terra: quia non potest, juxta sermonem Domini, arbor mala fructus bonos facere (Matth. vii, 18).

4. Hæc ergo, ut dixi, causa adventus mei. Nec a me ipso nunc venio, sed vocatione pariter et mise-

(645) Vide librum III Vitæ, cap. 6.

(646) Henricum itidem monachum vocat Gaufridus in libro tertio de Vita Bernardi, n. 16, et Exordium Cisterciense relatum libro tertio ejusdem Vitæ, cap. 17. Illum eremitam vocant Acta Hildeberti episcopi Cenomannensis in Analectorum tomo 3, pag. 314, ubi plura de Henrico.

(647) Albericus, de quo in libro tertio Vitæ Bernardi, n. 17. Bellocavi natus, Cluniaci monachus, cardinalis ab Innocentio creatus anno 1138, legatus

A ratione Ecclesiæ trahor: si forte spina illa, et prava ipsius, dum adhuc parva sunt germina, de agro dominico extirpari queant, non mea, qui nullus sum, sed sanctorum, cum quibus sum, episcoporum manu, tua quoque potenti dextera cooperante. In quibus præcipuus est venerabilis Ostiensis episcopus (647), ab apostolica Sede ad hoc ipsum directus; homo qui magna fecit in Israel, et victoriam dedit Ecclesiæ suæ in multis per illum Dominus omnipotens. Tua interest, vir inclyte, honorifice suscipere illum, et eos qui cum ipso sunt; ac ne tantus labor tantorum virorum, pro tua potissimum tuorumque salute susceptus, inefficax sit, secundum potestatem desuper datam tibi operam dare.

EPISTOLA CCXLII (648).

AD TOLOSANOS, POST REDITUM SUUM.

Sollicite fugiendos, imo et fugandos hæreticos. Exercendam hospitalitatem. Nec quosvis prædicatores admittendos.

1. In adventu charissimi fratris et coabbatis nostri Bernardi de Grandi-Silva, exultavimus, et delectati sumus in his quæ dicta sunt nobis ab illo de constantia et sinceritate fidei vestræ in Deum, de perseverantia dilectionis et devotionis in nos, de zelo et odio adversus hæreticos, ita ut quisque vestrum merito dicere possit: *Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, et inimici facti sunt mihi* (Psal. cxxxviii, 21, 22). Gratias agimus Deo, quia non fuit otiosus adventus noster ad vos. Et mora quidem brevis apud vos, sed non infructuosa. Veritate mirum per nos manifestata, manifestata autem non solum in sermone, sed etiam **239** in virtute (649), deprehensi sunt lupi, qui venientes ad vos in vestimentis ovium, devorabant plebem vestram sicut escam panis, sicut oves occisionis: deprehensæ vulpes, quæ demoliebantur pretiosissimam vineam Domini, civitatem vestram; deprehensæ, sed non comprehensæ. Propterea, dilectissimi, persequimini et comprehendite eos, et nolite desistere, donec penitus depereant, et diffugiant de cunctis finibus vestris, quia non est tutum dormire vicinis serpentibus. Sedent in insidiis cum divitibus in occultis, ut interficiant innocentes. *Fures sunt et latrones*, quales in Evangelio Dominus notat (Joan. x, 8). Subversi sunt, et parati ad subvertendum, plane maculatores famæ vestræ, corruptores fidei vestræ. *Corrumpunt bonos mores colloquia mala* (I Cor. xv, 33): præsertim talium sermo, sicut dicit beatus Apostolus, *serpit ut cancer* (II Tim. ii, 17).

in Angliam, tum in Syriam, demum in Galliam, ad quem epistola 219.

(648) Scripta anno Christi 1147.

(649) Miraculis scilicet illustribus ab ipso factis, de quibus in libro tertio Vitæ, cap. 6. Ipsa agnoscit etiam Berengarius in apologia pro Abælardo: « Jam dudum sanctitudinis tuæ odorem ales per orbem fama dispersit, præconizavit merita, miracula declamavit, » etc.

2. Quis dabit mihi ut habeam opportunitatem semel adhuc veniendi ad vos? Nam voluntatem habeo, si quo modo possim in voluntate Domini secundo videre vos, laborem non reputaturus, quamvis corpore infirmus et debilis, pro vestra exhortatione et salute. Interim autem sic state in Domino, charissimi, sicut cœpistis et accepistis a nobis. Obedite episcopo, cæterisque præpositis vestris, magistris Ecclesiæ. Habete diligentiam hospitalitati, quia per hanc multi placuerunt Deo. Abraham pater vester pro studio sancto quod in suscipiendis peregrinis habere solitus erat, angelos hospites suscipere meruit (Gen. xviii). Similiter et Loth nepos ejus pro simili devotione et pia consuetudine de eorum susceptione exultavit (Gen. xix). Et vos itaque simili forma non Angelos, sed Dominum Angelorum suscipite in peregrinis, pascite in egenis, operite in nudis, visitate in languentibus, redimite in captivis. Talibus hostiis promeretur Deus, qui in judicio dicturus est: *Quod uni ex his minimis meis fecistis, mihi fecistis* (Matth. xxv, 40).

3. Hoc etiam moneo vos, charissimi, quod et dicebam vobis cum præsens essem, ut nullum extraneum sive ignotum prædicatorem recipiatis, nisi qui missus a summo, seu a vestro permissus pontifice prædicaverit. *Quomodo*, inquit, *prædicabunt nisi mittantur* (Rom. x, 15)? Ipsi sunt, qui induentes sibi formam pietatis, et virtutem ejus penitus abnegantes; profanas novitates vocum et sensuum, tanquam melli venenum, verbis celestibus intermiscunt. Cavete proinde eos tanquam veneficos; et cognoscite in vestimentis ovium lupos rapaces. Sit vobis commendatus lator epistolæ venerabilis abbas Grandis-Silvæ (650), et domus ejus, quæ et nostra est, nuper nobis, et nostro Ordini ab ipso tradita, et ecclesiæ Claræ-Vallis specialiter associata. Ostendite nobis in ipso, et in sanctis qui cum eo sunt, quantum profeceritis ex nostra admonitione in operibus misericordiæ; et date in eis experimentum vestræ charitatis et devotionis, quam habetis erga nos, Quidquid illis feceritis, mihi factum reputate. Gratia Dei et pax sit vobiscum, amen.

240 EPISTOLA CCXLIII (651).

AD ROMANOS, QUANDO RECESSERUNT A DOMINO PAPA EUGENIO (652)

Romani, Arnaldo hæretico factionem inflammante, antiquæ Reipublicæ ac libertatis formam restituere nitebantur, sola sacrorum cura Pontifici relicta. Itaque vectigalia Pontificum sibi vindicant, jubentes Pontificem decimis, et oblationibus tantum more prisco contentum vivere. Hinc nata rebellio, et in Eugenium acrius concitata. Cujus occasione Bernardus asperere, sed juste increpat Romanos tam iniquos in Pontificem, cujus injuria in sanctos et omnes Catholicos redundet, non evasura Dei vindictam, nisi mox respiciant.

Nobilibus, et optimatibus, atque universo populo

(650) Bernardus supra sola littera initiali B signatus in manuscriptis qui abbatiam Grandis-Silvæ Ordinis S. Benedicti in pago Tolosano Cisterciensibus adjecit.

(651) Scripta anno Christi 1146.

(652) Confer librum quartum de Consideratione,

A Romano, frater BERNARDUS Claræ-Vallis vocatus abbas, declinare a malo, et facere quod bonum est.

1. Sermo mihi est ad te, popule sublimis et illustris, cum sim vilis exiguaque persona, ac nullius pene momenti homuncio. Id quidem verecundum atque onerosum mihi consideranti, quis, quibus scribam, simulque quam aliter hoc alius judicare possit. Sed levius reor verecundia apud homines periclitari, quam condemnari apud Deum silentio, veri taciturnitate et absconsione justitiæ. Ipse enim dicit: *Annuntia populo meo scelera eorum* (Isa. lviii, 1). Erit mihi etiam in testimonium ante faciem Domini, si dicere poterò: *Justitiam tuam non abscondi in corde meo, veritatem tuam et salutare tuum dixi* (Psal. xxxix, 11). Pro hujusmodi sane non vereor, quamvis verecundia reluctante, pro mea ignobilitate scribere de longinquo ad populum gloriosum, atque his litteris transmontanis sui ipsorum periculi atque peccati commonere Romanos, si forte audiant, et quiescant. Quis scit si convertantur ad precem pauperis, qui non cedunt potentium minis, non omni armaturæ fortium? Nonne quondam in Babylone, ad vocem pueri junioris unius, omnis ille populus, qui a sensibus iniquis iudicibus seductus fuerat, reversus est ad iudicium, et sic servatus est sanguis innoxius in die illa (Dan. xiii)? Ita nunc quoque, etsi adolescentulus sum ego et contemptus (adolescentulus dico, non annorum paucitate, sed meritorum), potens est tamen Deus dare etiam voci meæ vocem virtutis, per quam fiat ut et is populus, quem nihilominus constat esse seductum, ad iudicium revertatur. Mea ergo defensio ad eos qui mihi hinc forte succensendum indignandumve putaverint, hæc sit.

2. Si neque hoc satis est, etiam istud adjicio. Communis est causa, et non est distinctio pusilli et magni. Dolor nempe in capite est, ac per hoc minime alienus ne a minimis quidem vel extremis quibusque corporis partibus. Nec a me ergo. Pervenit profecto usque ad me, quamvis omnium minimum, dolor maximus iste, quia maximus est; et quia cum sit capitis, non potest non esse et corporis, cujus membrum sum ego. Numquid non dolente capite clamat lingua pro omnibus corporis membris, in capite se dolere, et omnia per ipsam suum caput, suumque capitis fatentur incommodum? Dimitte proinde, quæso, dimitte, ut plangam paululum apud vos dolorem meum; nec meum tantum, sed et totius Ecclesiæ. Nonne ipsius vox est hodie per universum mundum: Caput meum doleo, caput meum doleo? Quis namque vel novissimus Christianorum in toto sit orbe, qui non gloriatur hoc capite, quod ambo illi gloriosi principes terræ, alter amisso, alter submisso in cruce capite, suo

cap. 2; Oltonis Frisingensis Chronicon, lib. 7, cap. 31, et librum secundum de Gestis Friderici, cap. 20. Arnaldistæ dicantur hæretici a Bonaccorso, jungunturque Catharis et Passagiis, accusati, quod per malos ministros sacramenta irrita esse dicerent, in Spicilegii tomo XIII, pag. 85.

triumpho extulerunt, suo sanguine ornaverunt? Ad omnem itaque **241** spectat Christianum injuria Apostolorum, et sicut in omnem terram exivit sonus eorum (*Psal.* xviii, 5), sic læsio eorundem ab omnibus usquequaque sentitur, usquequaque plangitur et doletur.

3. Quid vobis visum est, o Romani, offendere principes mundi, vestros autem speciales patronos? Cur Regem terræ, cur Dominum cœli, furore tam intolerabili, quam irrationabili in vos pariter provocatis, dum sacram et apostolicam sedem, divinis regalibusque privilegiis singulariter sublimatam, ausu sacrilego incessere; suoque minuere honore contenditis, quam vel soli contra omnes, si oportuisset, defendere debuistis? Sic fatui Romani; non judicantes, neque quod honestum est discernentes, caput vestrum atque omnium, quod in vobis est deturpatis, pro quo magis nec vestris ipsis cervicibus parcendum a vobis foret, si necessitas exegisset? Patres vestri Urbi orbem subjugaverunt: vos Urbem properatis orbi facere fabulam. En Petri hæres Petri sede et urbe a vobis expulsus est: en rebus et domibus suis, vestris manibus spoliati sunt cardines atque episcopi ministri Domini. O popule stulte et insipiens, o columba seducta non habens cor! Nonne ille caput, et illi oculi tui erant? Quid ergo nunc Roma, nisi sine capite truncum corpus, sine oculis frons effossa, facies tenebrosa? Aperi, gens misera, aperi oculos tuos, et vide desolationem tuam jamjamque imminentem. Quomodo in brevi mutatus est color optimus (*Thren.* iv.), facta est quasi vidua domina gentium, princeps provinciarum (*Thren.* i. 1)?

4. Verum initia malorum sunt hæc: graviora timemus. Numquid non prope interitum es, si persistis? Revertere, revertere, Sunamitis, revertere ad cor tuum: agnosce jam vel sero, quæ, quanta, a quibus patiaris, vel passa sis. Recordare qua causa, quo fine, per quos, et in quos usus, non longe ante hos dies cunctarum, quæ in te sunt, ecclesiarum omnis ornatus et census profligatus est (653). Quidquid in altaribus et in altarum vasis, quidquid in ipsis sacris imaginibus auri et argenti reperiri tunc potuit, manibus impiorum direptum et asportatum est. Quid ex his omnibus tu in tuis nunc marsupiiis invenis? Porro decor domus Domini irrecuperabiliter perit. Et nunc quid tibi visum est iterare malitiam, innovare denuo super te dies malos? Quid modo vel lucri amplioris, vel certioris spei arridet tibi? nisi quod in eo novissima tua cernuntur incautiora prioribus, quod tunc quidem non solum multi de plebe, sed etiam de clero, et de principibus nonnulli per orbem in schismate illo faverunt tibi: nunc vero sicut manus quæ contra omnes, sic manus omnium contra te. Mundus est a sanguine tuo mundus omnis, præter te solam, et filios tuos qui in te sunt. Væ ergo

(653) Per Anacletum antipapam, quæ res describitur ab Ernaldo abbate in libro secundo De Vita

nunc tibi, populo miserande et væ duplo quam ante, non ab exteris nationibus, non a feritate barbarorum, non a millibus armatorum. Væ tantum a facie tuorum tibi; væ a domesticis et amicis, a clade intestina, a cruciatu præcordiorum, a tortionibus viscerum

5. Agnoscisne jam quia non omnes pacifici qui domestici, nec omnes amici qui videntur? Et si alias noveramus, sed nunc per te manifestius edocemur omnem veritatem illius sermonis Domini, quem dixit: *Quoniam inimici hominis domestici ejus* (*Mich.* vii, 6, et *Matth.* x, 36). Væ fratri a fratre in medio tui, et filiis a parentibus! væ non a gladiis, sed a labiis iniquis et lingua dolosa! Usquequo male in malo vos alterutrum confortatis, et gladiis laborum invicem sternitis, invicem perditis, ut ab invicem consumamini? Congregamini, oves dispersæ, redite ad pascua, reddite ad Pastorem et Episcopum animarum vestrarum. Redite, prævaricatores, ad cor. Quod loquor, non quasi hostis convicians, sed quasi amicus objurgans. Habet vera amicitia nonnunquam **242** objurgationem, adulationem nunquam.

6. Sed jungimus et obsecrationem. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo, reconciliamini principibus vestris, Petrum loquor et Paulum, quos utique in vicario et successore suo Eugenio suis sedibus et ædibus effugastis. Reconciliamini, inquam, orbis principibus, ne forte incipiat pro eis pugnare orbis terræ contra insensatos. An nescitis quia his offensis nihil omnino valetis, his propitiis nihil omnino timetis? Non, inquam, non timebis sub horum tutela millia populi circumdantis te, urbs incluta, civitas fortium. Reconciliare proinde illis, simul et millibus martyrum, qui quidem apud te, sed contra te sunt propter grande peccatum quod peccasti, in quo et persistis. Reconciliare etiam omni Ecclesiæ sanctorum, qui ubique terrarum audito hoc verbo scandalizati sunt. Alioquin pagina ista contra te in testimonium erit: sed et ipsi Apostoli et martyres tui stabunt in magna constantia adversus eos qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum. Sed jam finem loquendi omnes pariter audiamus. Annuntiavi justitiam, prænuntiavi periculum, veritatem non tacui, hortatus sum ad meliora: superest ut aut de vestra citius correctione lætemur; aut de justa imminente damnatione certi, inconsolabiliter lugeamus, arescentes et tabescentes præ timore et expectatione, quæ supervenient universæ urbi.

EPISTOLA CCXLIV (654).

AD CONRADUM REGEM ROMANORUM.

Hortatur Regem ad defensionem auctoritatis pontificiæ adversus rebelles Romanos.

1. Nec dulcius, nec amabilius, sed nec arctius omnino regnum sacerdotiumque conjungi seu com-

Bernardi, n. 1, et apud Baronium anno 1130.

(654) Scripta anno Christi 1146.

plantari in invicem potuerunt, quam ut in persona Domini ambo hæc pariter convenirent; utpote qui factus est nobis ex utraque tribu secundum carnem summus et Sacerdos, et Rex. Non solum autem, sed et commiscuit ea nihilominus ac conföderavit in suo corpore (655), quod est populus christianus, ipse caput illius: ita ut hoc genus hominum apostolica voce *genus electum, regale sacerdotium* appelletur (*I Petr.* ii, 9). In alia quoque scriptura quotquot sunt prædestinati ad vitam, nonne omnes reges et sacerdotes nominantur (*Apoc.* i, 6, et v, 10.)? Ergo quæ Deus conjunxit, homo non separet. Magis autem quod divina sanxit auctoritas, humana studeat adimplere voluntas; et jungant se animis, qui juncti sunt institutis. Invicem se foveant, invicem se defendant, invicem onera sua portent. Ait Sapiens: *Frater adjuvans fratrem, ambo consolabuntur* (*Prov.* xviii, 19). Quod si alterutrum se (quod absit) corroserint et momorderint, nonne ambo desolabuntur! Non veniat anima mea in consilium eorum qui dicunt, vel imperio pacem et libertatem Ecclesiarum, vel Ecclesiis prosperitatem et exaltationem imperii nocituram. Non enim utriusque institutor Deus in destructionem ea connexuit, sed in ædificationem.

2. Si hoc scitis, quousque vos communem contumeliam, communem dissimulatis injuriam! Nonne ut apostolica Sedes, ita et Caput imperii Roma est! Ut ergo de Ecclesiâ taceam, num honor Regi est truncum in manibus tenere imperium! Et quidem ignoro quid vobis super hoc consulant sapientes vestri et principes regni: sed ego, in insipientia mea loquens, quod sentio non tacebo. Ecclesia Dei ab exortu sui usque ad hæc tempora pluries tribulata est, et pluries liberata est. Denique audite quid ipsa de se loquatur in Psalmo. Ipsius enim vox est: *Sæpe expugnaverunt me a juventute mea; etenim non potuerunt mihi. Supra dorsum 243 meum fabricaverunt peccatores, prolongaverunt iniquitatem suam* (*Psal.* cxxxviii, 2, 3). Certus esto, o Rex, quoniam nec nunc quoque relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum. Non est abbreviata

(655) Recte ad hunc locum Sugerius in epistola 74: « Cum gloria corporis Christi, videlicet Ecclesiæ Dei, regni et sacerdotii indissolubili unitate consistat, constat profecto, quia qui alteri providet alteri suffragatur: quoniam et temporale regnum per Ecclesiam Dei stare, et Ecclesiam Dei per temporale regnum proficere, omnibus discretis evidenter agnoscitur. » Vide Joannis Sarisberiensis epistolam 44.

(656) Scripta anno Christi 1146.

(657) Nimirum Helia. Post mortem Joannis episcopi Aurelianensis anno 1133, Hugonem decanum in demortui locum fuisse electum (quod tamen ab historicis ecclesiæ Aurelianensis video prætermisum) auctor est Ordericus, libro 13, ad annum 1134; sic enim scribit: « Postquam Joannes senex Aurelianensis episcopus episcopatum deseruit, Hugo decanus, qui ad pontificatum electus fuerat, de curia Regis rediit, et a temerariis hominibus in via percussus obiit, et episcopatus sine præsele, sicut navis sine gubernatore in mari, diu fluctuavit, » scilicet ad annum usque 1136, quo Helias noster

manus Domini, nec facta impotens ad salvandum. Liberabit et hoc tempore absque dubio sponsam suam, qui suo sanguine redemit eam, suo spiritu dotavit, donis cœlestibus exornavit, ditavit nihilominus et terrenis. Liberabit, inquam, liberabit: sed si in manu alterius, viderint regni principes, idne honor Regis, regnive utilitas sit. Non est utique.

3. Quamobrem accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime, et restituat sibi Cæsar quæ Cæsaribus sunt, et quæ sunt Dei Deo. Utrumque interesse Cæsaribus constat, et propriam tueri coronam, et Ecclesiam defensare. Alterum regi, alterum convenit Ecclesiæ advocato. Victoria, sicut in Domino confidimus, præ manibus est. Superbia et arrogantia Romanorum plus quam fortitudo eorum. Quid enim? Numquid quispiam magnus vel potens, verbi gratia, imperator, aut rex, fœdam rem istam in imperium pariter sacerdotiumque præsumit? Sed populus hic maledictus et tumultuosus, qui suas nescit metiri vires, cogitare finem, considerare proventum, in insipientia sua et in furore suo ausus est hoc grande sacrilegium attentare. Absit ut vel ad momentum stare possit ante faciem Regis popularis manus, vulgi temeritas. Factus sum insipiens, qui cum sim vilis, ignobilisque persona, tanquam aliquis magnus, consiliis tantæ magnitudinis tantæque sapientiæ me ingessi, et de re magna. At quo ignobilior atque abjectior, tanto liberior sum ad loquendum quod charitas suggerit. Unde et adhuc addo in eadem insipientia mea: Si quis aliud, quam locutus sum vobis (quod non credimus) suadere conabitur, is profecto aut non diligit Regem, aut parum intelligit, quid regiam deceat majestatem: aut certe quæ sua sunt quærit, et non valde quæ vel Dei, vel Regis sunt, curare convincitur.

EPISTOLA CCXLV (656).

AD DOMINUM PAPAM EUGENIUM, PRO AURELIANENSI EPISCOPO (657).

Gaudet ob zelum pontificis in causa Aurelianensis episcopi, etc.

Ita, quæso, ita facite. Semper consideretur non a quo, sed quid petatur. Pro Aurelianensi episcopo post diuturnam cleri populique discordiam unanimi omnium consensu ex monacho, et abbate Sancti Sulpicii Bituricensis electus est. Hunc « virum religiosum prudentem et litteratum » vocat Petrus Cluniacensis libri primi epistola 11, scribens pro ipsius confirmatione ad Innocentium papam, a quo mense aprilis anni 1137 consecratus est. Post aliquot annos, nempe anno 1144, gravium criminum reus a clericis Aurelianensibus apud Lucium II accusatus, cum sese purgare non valuisset, nec Petrus Venerabilis (libri quinti epist. 19, 21, 27), imo neque ipse rex Ludovicus summum Pontificem flectere in ejus gratiam potuisset, ipse S. Bernardi consilio sponte episcopatu cessit anno 1146, Eugenio III sedente. Unde mirum est, Albericum dicere in chronico, ad annum 1149, « Attonem episcopum Trecentem, et episcopum Aurelianensem in concilio Remensi fuisse depositos; » cum ambo nutu proprio dignitatem abdicaverint, ut de Aurelianensi constat ex hac epistola: quod de Attone etiam in notis ad epistolam 23 probatum est.

nam est exauditus Rex, minime tamen offensus, quia cor ejus in manu Dei est, Quod etsi contigisset sustinendum fuerat, ne Deus offenderetur: qui utique ex hoc magis propitiabitur, et citius respirare faciet a tribulatione malorum et dolore, si justitia teneatur, si non relinquatur veritas. Hæc et his similia, quæ de vobis per orbem celebri in dies jucunditate crebrescunt, quanta cor meum suavitate repleant, non est facile dictu. Hæc pro his. De cætero si suggestum vobis a quopiam fuerit de me amplius onerando, scitote mihi vires non suppetere ad ea quæ porto. Quantum mihi, tantum parcetis et vobis. Propositum meum monasterium non egrediendi (658) credo non latere vos. De fratre Baldicio, quamvis dilecto, quamvis necessario, obeditum est sine mora. De abbate mittendo ad Sanctum-Anastasium (659), si factum non est, fiet statim ut factum non esse sciemus. Porro de alia mittenda persona, quia in ultimis litteris vestris nihil scripsistis, nihil præsumpsimus. Cæterum et hoc tam celeriter fiet, quam vobis accelerare placuerit. Plenius vobis et manifestius de his omnibus respondebunt dominus Autissiodorensis (660), et frater Baldicius. Quod sanctæ memoriæ Balduinus (661) Pisanus archiepiscopus fecit in Sardinia de excommunicatione **241** Arvorenensis judicis, quia non nisi juste hoc virum bonum fecisse credimus, vestra auctoritate ratum in inconcussum manere rogamus. Porro Turritanus judex (662), quia bonus dicitur esse princeps, sit vobis commendatus, et a vobis manuteneatur.

EPISTOLA CCXLVI (663).

AD EUMDEM PRO EODEM, QUANDO PREDICTUS AURELIANENSIS DEPOSITUS EST.

Aurelianensem, sponte se episcopatu abdicantem, pontifici commendat, ut honori ejus cautum esse velit: id humilitatem ejus, et pontificis clementiam decere.

1. Tempus est ut et ego scribam, non jam pro episcopo, sed pro paupere et humili monacho (664); idque, quod miserabilius est, facto de divite et sublimi. Hic jam non habet adulatio locum, habet miseratio. Multi pro eo scripserunt, ut remaneret episcopus: sed multum hoc erat; non potui adduci ego, ut id auderem. Nunc vero, si res humanius æstimetur, ipsa nunc exigit quod ante vitabam. Spes erat homini adhuc; nam sperandi ratio suberat talis. Dicebat: Valde immutatus est rerum status, ex quo mihi sententia purgationis imposita fuit. Et quidem gravem illam satis accepi, et quæ vel ab innocentissimo difficile impleri posset. Quid nunc, cum cuncta pene in impossibile versa sunt? Nivernis non est episcopus (665), sed ne Trevis quidem: Autissiodorensis transalpinavit. Comprovincialium sane

(658) Vide epistolam 227, et epistolam 228, n. 2.
(659) Missus est Rualenus, de quo epistola 258, et 258, et duæ sequentes.
(660) Scilicet Hugo.
(661) Vide epistolas 144, 261.
(662) Is videtur esse Gunnarius, quondam Judex et dominus Sardiniae tetrarchalis, qui ad S. Martini tumulum accedens, rediit per Claram-Vallem: ubi

episcoporum, per quos me purgare oportuit, pars multa hæc est. Non certe purgatores deficiunt mihi, sed episcopi vel desunt, vel absunt. Quid ego? rectene a me exigi potest quod inveniri non potest? Si res ita judicii comperta fuerit, mirum si de impossibili sententiam ferat: aut si non ex toto impossibile, nimium [al. minimum] quod forte minus est, leviter effugiet ultra negligentius perscrutantem: nempe misericordiam vult, non sacrificium. Quæ enim utilitas in sanguine meo, ut quærat iniquitatem meam, et peccatum meum scrutetur? Magis autem, quia benignus et misericors est, aliquid obliviscetur, aliquid dissimulabit, aliquid et de suo addet. Dominus est. An non licet ei quod vult facere? Etiamsi non, quantum sat est, rationem mihi suppeditare adverterit; quidni tota tamen libertate utetur, prompteque misericordiam superexaltabit iudicio, vir apostolicæ mansuetudinis et auctoritatis?

2. Ergo cum sic liceret sperare timenti, nec frustra, ut sibi suisque videbatur, cessit tamen, et nostro se totum commisit, arbitrio. Ac ne occasione ipsius diutius ecclesia fatigaretur, consulente me anticipans terminum, et securis ictum, ultra episcopum exiit. Unum est, clementissime Pater, unde homini generoso ac verecundo in tam miseranda fortuna posset non parum consolationis afferri. Quæritis quid? Profecto non ambulat in magnis, nec in mirabilibus super se. Sufficit, si vestra indulgentia possit retinere sacerdotem, qui episcopus fuit: tantum a nota infamiæ et perpetuæ inustionis cauterio, scuto bonæ voluntatis vestræ obumbretur sibi. O dignam omni exauditum precem! Non rogat ut gloriosus, sed ne inglorius sit, qui exstitit gloriosus. Quidquid illud sit quod medium est, eo contentus est. Liceat cadenti a gloria, honesto quo poterit mediocritatis sese excipere gradu, solamque non devenire in extremitatem opprobrii. Juvenis est, nobilis genere est, in sublimitate positus fuit: nec tamen humilem refugit locum, sed probrum. Nihilne merebitur vel ista humilitas? Humiliatus est impius Achab, profuit ei (*III Reg. XXI, 27-29*): et in viro fideli ac nobili humilitas pretium non habebit? Absit a summa **245** Sede, absit a sancta mente vestra, cor contritum et humiliatum despiciere.

3. Si diceremus, Humiliavit se, exaltetur; nihil in hoc temere a nobis præsumptum. Possumus forsitan excusare, nimirum ex regula quam optime nostis (*Matth. XXIII, 12*). Nunc autem non dicimus, Exaltetur; sed, Ne conculcetur, et confundamur ab expectatione nostra. Imo vero si mala suscepimus a Bernardo susceptus, postmodum ibidem monachus factus est, teste Heriberto in libro secundo de Miraculis S. Bernardi, cap. 13.
(663) Scripta anno Christi 1146.
(664) Ex abbate Sancti-Sulpicii apud Biturigas episcopus, ex episcopo denuo monachus.
(665) Vide epistolam 275.

de manu domini, bona quare non suscipiamus? Numquid enim potestatem habetis deponere potentes de sede, et exaltare humiles non habetis? Porro potestate accepta malle in malo, quam in bono uti, abuti est. Præterea angitur debitis multi, cum sit pauper et inops: jubeat auctoritas vestra de rebus episcopalibus ea solvi. Durum est enim simul et honore privari, et onere premi debitorum.

EPISTOLA CCXLVII (666).

AD EUMDEM PRO REMENSI ARCHIEPISCOPO.

Displicet ei præceps et severior in Samsonem archiepiscopum Remensem sententia, de Pallii usu sublato.

Amantissimo patri et domino EUGENIO, Dei gratia summo Pontifici. BERNARDUS Claræ-Valleensis vocatus abbas, modicum id quod est.

1. Parcat vobis Deus: quid fecistis? Faciem hom-

(666) Scripta anno Christi 1146.

(667) Non semel Ludovicum Juniorem coronatum lego. Primo quidem vivente patre Remis inauguratus coronam accepit ab Innocentio papa anno 1131. Deinde Ordericus Vitalis libro XIII, ad annum 1138, Biturigas coronatum tradit his verbis: « Anno 1138, indict. 1. Ludovicus rex Francorum apud Bituricam in Natale Domini coronatus est, ibique ingens curia nobilium et mediocrium virorum de omni Gallia et Aquitania, aliisque circumstitis nationibus aggregata est. Illic metropolitani præsules, eorumque suffraganei convenerunt, illuc consules, aliæque dignitates confluerunt, suumque famulatum novo regi exhibuerunt. » Ita Ordericus, qui novum regem appellat, quod rex Aquitanie tunc, mortuo patre, sit coronatus. Hic iterum coronatum videmus a Samsonem Remorum archiepiscopo ante expeditionem Jerusalemitanam, forte ut in conventu solemnium fidelitatis sacramentum discessurus a subditis exciperet. Hujus postremæ celebritatis locum Horstius suspicatur fuisse urbem Carnotensem, ubi de expeditione Jerusalemitana actum est. At hanc coronationem apud Biturigas factam fuisse patet ex epistolæ contextu, et ex litteris Eugenii III in Patriarchio Bituricensi relatis: ex quibus intelligimus, Eugenium sensisse, Bituricensem ecclesiam, in qua Samson sacra fecerat, interdicto suppositam fuisse. Patriarchium Bituricense editum reperies apud Labbeum in tomo secundo Bibliothecæ novæ. Ex hac porro epistola, et ex alia Ivonis mox citanda apparet, archiepiscopum Remensem contempsisse jus coronandi Reges, ubicunque demum ea coronatio fieret, sibi competere. Quod Petrus Bituricensis, et ante eum Ivo Carnotensis negabant. In hac vero epistola S. Bernardus hanc Remensis archiepiscopi prærogativam non omnino inficiatur, imo admittere videtur. Hujusque meminit Silvester II papa in quadam bulla ad Arnulfum Remorum præsulem, quem ob perfidiæ notam suspensum, anno 999 in pristinam dignitatem et jura omnia restituit. « Concedimus tibi, » inquit, « per hujus Privilegii statuta, baculo annuloque redditus archiepiscopali officio fungi, et omnibus insignibus quæcumque ad sanctæ metropolim Ecclesiæ Remensis pertinent, solito more perfrui, pallio solemnitatibus assuetis utaris, benedictione Regum, et subsectorum episcoporum. » Et certe convenientissimum erat, ut cum a B. Remigio Remorum archiepiscopo suscepissent Reges christianissimi regalis sacerdotii dignitatem, cœlestisque coronæ pignus per Baptismum et christianæ religionis professionem, ad ejusdem etiam successores consecrandorum coronandorumque regum prærogativam referrent: ut similis de causa Imperatores tribuerunt

minis verecundissimi confudistis; et cujus laus est in Ecclesia, ipsum in facie Ecclesiæ humiliastis. Lætificastis omnes inimicos ejus: sed quantos vos contristasse putatis? Non est modus condolendi, quia amicorum non est numerus. Dilectus a Deo et hominibus, grandis criminis luit pœnas, nullius convictus, nullius confessus. Tenemus Phinees, sentimus zelum; Israelites perfoditur, sed non cum Madianitide, Imponitur ei quod Regem coronavit (667); sed in hoc non existinat excessisse se tenorem privilegiorum suorum. Objicitur quod scienter divina præsumpsit celebrare in ecclesia interdicta: negat. Suo tempore probabitur illud, purgabitur istud. Esto tamen: putemus omnia constare, quæcumque in absentem adversariis ejus licuit, aut libuit loqui. Debuitne hoc solo excessu, cujus cætera laudabilia exstiterunt, tam dure feriri, tam severe

Moguntinensi archiepiscopo ob S. Bonifacium, reges Hispaniarum Toletano propter S. Eleutherium, reges Anglorum Cantuariensi ob S. Augustinum: quamvis pro locorum temporumque necessitatibus hoc Remensis archiepiscopi privilegium legitimæ dispensationi fuerit obnoxium. Nec aliud existimo intente Ivonem Carnotensem in sua illa celebri epistola 189, qua Ludovici VI solemnem inaugurationem a Daimberto Senonensium archiepiscopo Aureliæ peractam propugnat. Alibi enim, Epist. 48, hanc Remensis ecclesiæ prærogativam agnoscit, ad Urbanum papam scribens, eadem sedem « diadema regni habere. » Imo in alia illa epistola « non invidere se Remensi ecclesiæ, non repugnare, non dolere » protestatur, « si Reges Francorum erga eam habuerint tantam devotionem, ut malint a metropolitano ejus consecrari, quam ab alio: » sed tamen legitimam dispensationem in Daimberti facto tueri. « Quod ergo fecimus, » inquit, epist. 189, « salubri deliberatione et provida dispensatione fecimus, Nimirum quia erant quidam regni perturbatores, qui ad hæc omni studio vigilabant, ut aut regnum in aliam personam transferretur, aut non mediocriter minueretur. » Quod ergo privilegium istud nec ratione, nec consuetudine, nec lege fulcitur esse affirmat; non est absolute explicandum, sed eo duntaxat tendit nervus inductionis quam consuetudini opponit, ut ostendat, quod « Francorum reges non omnes in Remensi ecclesia, vel a Remensibus archiepiscopis sint consecrati, » quod ultra fatemur. In id vero totus incumbere videtur, ut neget, sublata qualibet dispensatione, Regum consecrationem semper in ecclesia et ab archiepiscopo Remensi faciendam sub pœna anathematis ab eo, qui secus quomodocunque tentaret, incurrendi, quod ipsi Remenses legati in ista causa urgere videbantur, teste Aimoini continuatore in lib. 5 de Gestis Francorum, cap. 50. Confer Hugonem in Chronico Autissiodorensi ad annum 1154. Tandem vero ne qua lis hac de re in posterum suboriretur, Ludovicus VII anno 1179 solemnem sententiam hanc Remensis archiepiscopi prærogativam confirmavit, Alexandri et Innocentii itidem III litteris postea comprobata. Plura qui volet, legat libram Guillelmi Marloti, Sancti Nicasi Remensis archiepiscopi, de Inauguratione Regum Francorum gallicæ editum anno 1654, in quo doctissime ac copiose hanc materiam pertractavit. Quod pertinet ad pallii usum, quem Pontifex Samsoni interdixerat, mirum est quo in pretio fuerit eo potissimum sæculo, ut S. Bernardus tolerabilius duxerit interdicti sibi Missarum celebrationem, quam archiepiscopo Remensi pallii usum, pro quo etiam S. Malachias ex Hibernia bis Romam proficisci non dubitaverit.

animadverti? Semel excessisse, etiam virtus poterat reputari, si de vestro, non de vultu inimicorum ejus judicium prodiisset. Deinde quid in arcto illo fieri oportebat? Dies celebris, sollemnis curia, juvenis rex; et, quod his majus est, Dei negotium, de Jerosolymitana scilicet expeditione, propter quod omnes convenerant; prorsus hæc omnia Missarum, et coronæ regniæ sollemnis debitiq̄ honoris frustrationem nullatenus admittebant. Sed nec ipsi Bituricensi archiepiscopo omnino expediebat, ut honor Regis per eum impediretur.

2. Quæ cum ita se habuerint, æstimamus locum misericordiæ non deesse, ubi tanta necessitas typhum (668) excusat contumaciæ. Numquid potestatem habetis tantum percutere, et nequaquam sanare! Nostis qui dixerit: *Percutiam, et ego sanabo* (Deut. xxxii, 39). Absit ut cujus tenetis vicem, non usurpetis et vocem, vocem præcipue pietatis. Ergo sola hac vice redeat sagitta Jonathæ retrorsum, et si necesse fuerit, in me magis mittatur. Tolerabilius, fateor, habuissem, interdici mihi Missarum celebrationem, quam archiepiscopo Pallii usum. Est etiam quod non mediocriter vestro pio rigori obviat in hac parte, quod filio vestro regi Ludovico possit hinc non parvæ offensionis et irritationis occasio dari, cum ipse sibi tota mali hujus videatur esse occasio. Quod plane tempore isto non expedit: ne bonum. **246** quod vestro hortatu bono et magno animo cepit, dignum (quod absit) non habeat exitum, si in scandalo et animi perturbatione hoc egerit. De cætero mandastis et obedivi, et fecundavit obedientiam præcipientis auctoritas. Siquidem annuntiavi et locutus sum, multiplicati sunt super numerum. Vacuantur urbes et castella, et pene jam non inveniunt quem apprehendant septem mulieres virum unum, adeo ubique viduæ vivis remanent viris.

EPISTOLA CCXLVIII (669).

AD EUMDEM.

Præmonet Pontificem, ne Sagiensi, quantumvis supplici, reditum in episcopatum molienti, faciles aures præbeat.

1. Non est mihi, more multorum, procemiis uti ad vos, ambituve verborum: a re ipsa incipio. Homo fallax venit ad vos, credo ut fallat; sed absit ut vos, Hoc enim non nisi in multorum discrimen, idque, maximum posset accidere. Semper quidem, sicut fallere malum, ita falli a malo est plerumque et malum. Sed interest quis et in quo fallatur.

(668) In scriptis, *typhum*. Et prorsus ita scribebant veteres illi pro, *typho*, id est superbia.

(669) Scripta circa annum 1146.

(670) Argute sciteque antiquum, jamque antiquatum Dei præceptum (quo præceperat, ut fratri absque liberis defuncto, frater superstes suscitaret semen) Arnulfo Lexoviorum pontifici accommodat: qui S. Augustini disciplinam a Joanne germano suo Sagiensium antistite traditam sæcularibus canonicis suis, et a successore graviter labefactatam, sic sustentavit, tum scriptis ad summos Pontifices datis, tum peculiari studio, ut præclare dicat hic S. Bernardus, eum fratris suscitasse semen, quod aliena temeritas licentiaque ferme suffocirant. Hocque in

A Quanto vestra potestas et dignitas major, tanto ea quæ vobis forte subreptio fit, non modo periculosior, sed et turpior est, præsertim in ecclesiasticis causis. Si verbi gratia, Sagiensis hæc vulpecula frandulenta, concinnans dolos vobis, sicut callide cogitat illudere, poterit et ad vineam Domini sabaoth, quam brevi tempore parte non modica demolita est, vestra auctoritate redire; quanta putatis malignitate de cætero sævituram? Heu! quod reliquum est, devorabit. Nempe qui venit vulpecula, redibit læna: et in quosque, tam cleri, quam populi, non jam calliditate utetur, sed crudelitate. Vigilandum itaque adversus astutiam, ne ad tantam sævitiam denuo prorumpere possit.

2. Non ergo vos moveat hominis facies miseranda, vilis habitus, vultus supplex, demissa supercilia, verborum humilitas: sed nec ipsæ quidem lacrymæ, currentes, ut aiunt, ad nutum ejus, doctæ mentiri. Hæc omnia in facie sunt: et scitis qui dixerit, *Nolite secundum faciem judicare* (Joan. vii, 24). In his atque similibus forma pietatis existit, sed non semper et virtus. Vestimenta ovium sunt hæc, frequenter, sicut designavit Dominus, usurpata a lupis in stragem maximam ovium, dum non se abscondunt, quoniam illi abscondite veniunt (Matth. vii, 15). Inde est quod aliqui etiam ex nostris pro eo scripserunt, talibus circumventi mendaciis, parum advertentes quod a Sapiente sapienter ac veraciter dicitur: *Est qui se humiliat nequiter, et interiora ejus plena sunt dolo* (Eccli. xix, 23). Vos ergo non attendatis ad verba ejus, neque ad corporis gestus: opera interrogate. A fructibus ejus cognoscetis eum.

C Multa et gravia dicuntur de eo: dicuntur et in eum, si est qui quærat et judicet. Nolo dicere omnia quæ audiui. Nec enim omnibus credendum est, sed nec omnibus decredendum. Unam pono breviter meam conjecturam: certine aliquid habeat, vos judicabit. Cur datos sibi iudices declinavit? Si personas causatur, non erant suspecti. Si loci importunitatem; erat hoc in terra sua, et in cognatione sua, ubi et expensis paucis, et itinere non longo, facile et absque labore totum negotium poterat explicari. Restat proinde nihil aliud suspicandum, quam fugisse hominem subdolum accusantium multitudinem, qui extra patriam eum minime præ inopia sequi possent. Gratias agimus domino Lexoviensi, qui zelo domus Domini tactus, nec marsupio pepercit, nec corpori. Bonus **247** frater, cui studium est semen defuncti (670), negotio eum laborasse annos plus minus viginti, est suspicari ex ejusdem ad Alexandrum III papam epistola quæ incipit, « Est quidam, in quo, » etc. Vide tomum duodecimum Bibliothecæ Patrum. Mortuus est enim Joannes Arnulfi frater anno 1143, cui successit Girardus hujus nominis II, antea canonicus sæcularis, quem, ut dicit Arnulfus citata epistola, Romana Ecclesia episcopari non permisit, donec eundem Ordinem in propria persona professus est. Verum, ut ibidem subditur, episcopus iste detestabilem concepisse prædicabatur affectum, scilicet plantationem hanc penitus evellendi, nempe canonicos regulares. Qua de causa hic a Bernardo suggillatur.

fratris suscitare Gratias et vos agite illi, quia vestro quoque nomini hæc ejus cura non parum conferre videtur: qua fit ut convincatur malignus, et sic dejiciatur; quæ est gloria vestra.

EPISTOLA CCXLIX (671).

AD EUMDEM.

Priorem Casæ-Dei, electum in episcopum Valentiniensem, uti dignum commendat.

B Si rebus raritas pretium facit, nil in Ecclesia pretiosius, nil optabilius bono utilique pastore. Nempe rara avis est ista. Proinde sicubi talis interdum reperitur, et occasio detur, confestim injiciendæ sunt manus, et totis nisibus satagendum, ne qua vi, ne qua arte malitiæ fructuosa promotio valeat præpediri. Audivimus in ecclesia Valentina pari voto cleri et populi electum esse Priorem Casæ-Dei (672). Mirum si bonus non fuerit ad opus ad quod assumitur. Scire vultis unde id sperem? Boni hoc volunt, nec potest bonus non esse qui bonis placet. Nec minus validum argumentum mihi videtur quod bonus sit, si malis e regione displiceat. Decet Sanctitatem vestram votis assentire honorum: ne si ab isto forte resiliere contingat, alium quem nolletis, studio et consensu pravorum contingat recipere.

EPISTOLA CCL.

AD BERNARDUM (673) PRIOREM PORTARUM.

Repulsam fratris Natalis in episcopum electi non debuisse tam moleste ferri a Religiosis. Id sua opera factum non esse. Veritum forte Papam, ne juvenilis ætatis vitia nunc demum calumniæ paterent.

Reverendissimis patribus et dominis amantissimis, BERNARDO priori Portarum, et sanctis qui cum eo sunt, BERNARDUS Claræ-Vallis vocatus abbas, salutem in Domino.

1. Ex quodam Beatitudinis vestræ rescripto comperi, scripsisse me aliquid, quod me indicaret commotum, vosque istud non parum metuere. Verum id frustra. Non est quod a puero vestro timendum sit vobis, reverendissimi patres, qui vos in veritate diligo ut amicos, et suspicio ut sanctos. Nisi forte non me, sed mihi paterno timuistis affectu, quod motus vobis viderer non ex ratione; aut si ex ratione, forte plus quam porteret. Motus, fateor, fui, sed pro vobis, non contra vos, atque id tenuiter satis: si et hoc temere, sed non temere confiteor adversum me injustitiam meam, et vos remittetis temeritatem peccati mei. Ignoscite mihi: sic sum, zelus domus vestræ comedit me. Non patior plane,

(671) Scripta anno Christi 1145.

(672) Mortuo sancto Joanne episcopo Valentiniense in Delphinatu, anno 1145, electus est Prior Casæ-Dei, nomine Orilbertus, in cujus gratiam hæc epistola scripta est cum epistola 270.

(673) Ejus nominis secundum, qui sede Bellicensi anno 1142 relicta, rediit in Cartusiam Portarum, ibidem ante annum 1147 Bernardo Priori primo se abdicanti suffectus, ex notatione ad epistolam 153. Natalem, de quo hic quæstio, in regem ecclesiæ Bellicensis post eum postulatam non ausim affirmare. Bernardo sane successit Guillelmus, Guillelmo post Pontium Antelmus seu Nantelmus, ex Priore iudem Portarum, cujus esse videtur epistola ad Ludo-

A quod in me est, decolorari tantæ specimen sanctitatis: nam corrumpi posse, absit ut verear. Prorsus autem displicet in pulcherrimo corpore non solum morbus, sed et nævus. Non plane bonus color, si sanctorum quispiam anxie ferre abjectionem suam videatur, de qua etiam et non gaudere, et non gloriari, minus est a perfecto. Porro in proposito perfectionis apparere imperfectum, nævus est. Ergo hic color mihi in fratre Natali displicuit. Quid enim, **248** etsi castum id fuerit coram Deo? Nempe oportet providere bona etiam coram hominibus.

2. Sed dicitis: Non ipse graviter tulit, sed nos. Ad idem revertitur. Iterum dico quod sentio. Cur vobis grave fuerit, non video, nisi quia ipsi grave esse sensitis. Vos judicate, an hoc eum decuerit, præsertim in novitate vitæ. Nam ante hanc (ut salva ejus pace dixerim) non caruit hac nota: an vero nec culpa, suæ ipsius conscientie relinquendum est. Et quid si forte hoc cogitavit [al. judicavit] dominus Papa: cum, sicut dicitis, electioni ejus assentire reauerit? Veritus quippe, ut æstimo, linguas obtrectatorum, vetuit festinatam novi eremitæ promotionem: ne, ut dixi, lingua maliloqua dicere posset, hunc esse, quem semper optaverat, eremi fructum. Verumtamen quidquid dominus Papa intenderit, sive hoc, sive aliud, me ignorasse sciat is illud ejus consilium: ne quis dicat quod meo instinctu id fecerit. Nam quod ad me pertinet, mihi decretum est, ubi opportune possem, non solum non impedire, sed etiam totis viribus, et ambabus, ut dicitur, trahere manibus, ubi de gratia, quæ in eo est, Deo fructificare valeret. Quis dabit mihi homines literatos et sanctos in Ecclesiis Dei præesse pastores, si non in omnibus, certe in pluribus, certe in aliquibus saltem? Quid enim si juvenis aliqua olim juveniliter egisse memoratur? Vetera transierunt, nova facta sunt omnia. Consepultus est iterum Christo per eremi baptismum (674): ego olim sepulta vitia retractabo?

3. Jam quod abbas Caziacensis (675) sive Treccensis dure dicuntur scripsisse vobis, omnino, cum audiui, dure accepi, et cum accepero tempus, non dissimulabo, quantum quidem charitas postulabit, et familiaritas, quæ mihi pro eorum religiositate ad ipsos est. Deo autem gratias, qui dedit vobis non vinci a malo, sed vincere in bono malum, quia non respondistis eis malum pro malo, aut maledictum pro maledicto. Porro illas, quas ad me adversus vicum Juniorum de sua promotione, quæ est epistola 234 inter Chesnianas.

(674) Existimabat quippe cum aliis Patribus Bernardus, vitæ religiosæ professionem esse alterum veluti baptismum, ut diserte in libro de Præcepto et Dispensatione, cap. 17.

(675) In tribus Colbertinis, *Cazicensis*. An is Caziacensis abbas Simon, cui scripta est epistola 263? Ejus successor Tes. (sic breviatum legimus), de quo in libri secundi epistola 14 Petrus Cellensis abbas apud Treccas, hoc loco designatus; tametsi nullæ ejus contra Cartusianos epistolæ, multæ pro eis reperiantur.